

SIMPOZIJI, POROČILA

700-LETNICA DUBROVNIŠKEGA ARHIVA
IN ARHIVSKE SLUŽBE JUGOSLAVIJE (1278—1978)

V počastitev 700-letnice dubrovniškega arhiva in arhivske službe Jugoslavije je bila v Dubrovniku v dneh od 16. do 19. oktobra 1978 svečana proslava in posvetovanje, ki so ju pripravili dubrovniški arhiv, Zveza društev arhivskih delavcev SFR Jugoslavije in Zveza arhivskih delavcev SR Hrvatske. Proslave in posvetovanja se je udeležilo več kot tristo jugoslovanskih arhivskih delavcev, zgodovinarjev — predvsem raziskovalcev bogatega dubrovniškega arhiva in častnih gostov. Na svečani otvoritvi proslave in posvetovanja so predsedniku republike Josipu Brozu-Titu v znak zahvale za vse, kar je bilo v samoupravni in socialistični Jugoslaviji storjenega za dubrovniški arhiv, podelili pozlačeno spominsko plaketo dubrovniškega arhiva. Spominske plakete so prejeli še številni posamezniki, ustanove in društva. Prejela sta ju tudi Arhivsko društvo za Slovenijo in Arhiv SR Slovenije.

Leto 1278 pomeni namreč pomemben datum za arhivsko službo tedaj majhne dubrovniške republike. Dubrovniška vlada je tega leta sprejela v službo prvega šolanega notarja Tomazina de Sauere in ga zadolžila, da organizira in vodi dubrovniško pisarno in notariat. Tomazino de Sauera je vnesel v poslovanje pisarne in notariata red, ki pomeni pravi preobrat v poslovanju dubrovniške državne pisarne. S tem, da je dubrovniška vlada proglasila notarske knjige za državno lastnino, so bili dani temelji za delovanje dubrovniškega arhiva. Od tedaj dalje lahko sledimo njegovemu nepretrganemu in vzornemu delovanju. Dubrovniška vlada je nato vse do propada republike 1808 izjemno skrbela za ohranitev arhivskega gradiva, nadzorovala njegovo čuvanje in skrbela za njegovo urejenost. Prav temu gre zahvala, da lahko Dubrovnik slavi danes tako pomemben in redek jubilej — sedemsto let nepretrganega in organiziranega delovanja svojega arhiva. Leto 1278 pomeni obenem tudi začetek arhivske službe Jugoslavije.

Referati prvega dne posvetovanja so bili posvečeni predvsem razvoju dubrovniškega arhiva in arhivske službe. Kratek pregled razvoja in delovanja te službe pri nas je prikazal v uvodnem referatu "O razvoju arhivske službe Jugoslavije" dr. Miloš Milošević in predvsem poudaril bodoče naloge arhivov, arhivske službe in arhivskih delavcev, da dosežejo pravo mesto v našem samoupravnem družbenem razvoju. O arhivu jubilarantu pa je spregovoril dr. Zdravko Šundrica. V referatu "Dubrovniški arhiv 1278—1978" je prikazal celoten razvoj in delovanje te naše najstarejše arhivske ustanove od njene ustanovitve do danes. Obširen pregled uporabe gradiva dubrovniškega arhiva v znanstveno raziskovalne namene je v svojem referatu "Znanstveno raziskovanje in izdajanje arhivskega gradiva dubrovniškega arhiva" podal dr. Vinko Foretić. Njegov prikaz vsebuje približno dvatisoč naslovov predvsem znanstvenih del, pri katerih je bilo uporabljeno dubrovniško arhivsko gradivo.

Tema naslednjega dne posvetovanja je bila dubrovniški arhiv oziroma gradivo dubrovniškega arhiva kot vir za zgodovino naših republik in pokrajin. Referenti dr. Josip Lučić za zgodovino SR Hrvatske, dr. Desanka Kovačević za SR Bosno in Herce-

govino, dr. Radovan Samardžić za SR Srbijo, dr. Muhamed Trnava za SAP Kosovo, dr. Dušanka Dinić za SAP Vojvodino, dr. Lidija Slaveva za SR Makedonijo, dr. Ignacij Voje za SR Slovenijo in prof. Marija Crnić za zgodovino SR Črne gore so v svojih referatih poudarili pomembnost gradiva dubrovniškega arhiva predvsem za politično in gospodarsko zgodovino naših narodov in narodnosti, saj predstavlja to gradivo za določena obdobja in narode skoraj edini vir. Tako npr. črpajo Srbi gradivo za starejšo zgodovino skoraj v celoti iz dubrovniškega arhiva. Gradivo, pomembno za zgodovino Slovencev v srednjem veku, sicer še ni sistematično pregledano in obdelano, vendar je dr. Ignacij Voje v svojem referatu prikazal pomen tega gradiva tudi za politično, gospodarsko in kulturno zgodovino Slovencev. Navedel je le nekaj fragmentarnih, vendar zelo zanimivih in manj znanih podatkov. Tako je opozoril na politično dejavnost celjskih grofov v Srbiji, Bosni in Hrvatski ter njihove rodbinske vezi z vladarji teh dežel. Na politične vire je vezana tudi zgodovina Habsburžanov, predvsem njihova obveščevalna dejavnost v boju proti osmanskem imperiju. V to obveščevalno službo so bili vključeni tudi kranjski deželni stanovi. Več je gradiva in podatkov za proučevanje gospodarske zgodovine slovenskih dežel v srednjem veku. Referent je naštel številne trgovinske stike Dubrovnik najprej z istrskimi mesti, kasneje pa tudi z mesti v notranjosti slovenskih dežel, saj so dubrovniški trgovci potovali preko našega ozemlja proti zapadu. Zanimiv je bil podatek iz 15. stol., da je Dubrovnik, ki je bil pomembno središče za odkupovanje sužnjev iz turškega ujetništva, sodeloval pri osvoboditvi tudi nekaj kranjskih plemičev. Podobnih podatkov bi se pri sistematičnem pregledu gradiva gotovo še našlo.

Arhivsko gradivo dubrovniškega arhiva je naslednji dan vrsta referentov prikazala kot vir za zgodovino različnih panog in dejavnosti človeške družbe — tako npr. za zgodovino pomorstva (referent dr. Josip Luetić), umetnosti (referent dr. Cvito Fisković), etnologije (referentka dr. Djurdjica Petrović), naravoslovnih ved (referent dr. Žarko Dadić); orientalske dokumente dubrovniškega arhiva je obdelal dr. Avdo Sučeska, konzularno službo pa dr. Ilija Mitić.

Zadnji dan posvetovanja je bil namenjen arhivskim strokovnim vprašanjem, in sicer uvedbi normiranja dela in norm v arhivih SFRJ. Uvodni referent je na podlagi zbranega gradiva Komisije zveze arhivskih delavcev Jugoslavije za organizacijo strokovnega dela, planiranje in normiranje v arhivih pripravil Dragan Čirović. Po sklepu VIII. kongresa arhivskih delavcev Jugoslavije je ta komisija pripravila vprašalnik o uvajanju normiranja v arhivih in ga razposlala vsem arhivom v Jugoslaviji. Vprašalnik je obsegal 22 vprašanj — 14 osnovnih in 8 pomožnih. Od 85 anketiranih arhivov jih je na vprašalnik odgovorilo le 44. Na osnovi odgovorov le-teh je D. Čirović napravil analizo stanja v zvezi z uvajanjem normiranja opravil v arhivih. Večina arhivov, ki je odgovorila na anketo, je sicer pričela z uvajanjem norm, vendar v glavnem le za določen krog opravil — predvsem v zvezi z deli v skladiščni službi, pri uporabi arhivskega in knjižnega fonda, zaščiti arhivskega gradiva in v zvezi z zunanjo službo. Najmanj je vpeljano normiranje v urejanje in obdelovanje arhivskega gradiva. Poudariti je, da je večina arhivov pričela z uvajanjem normiranja šele v letu 1978 in je zato še nemogoče govoriti o kakšnih večjih rezultatih in izkušnjah. Čeprav je ta analiza glede na to, da je na anketo odgovorila komaj polovica arhivov v Jugoslaviji, precej pomanjkljiva, pomeni vendar izhodišče za nadaljno delo Komisije za organizacijo strokovnega dela, planiranje in normiranje v arhivih. Komisija je predlagala, da bi se v bodoče organizirala nekakšna tematska posvetovanja o uvajanju norm, to je po posameznih opravljenih delovnega procesa (npr. urejanje arhivskega gradiva, izdelava popisov itd.), na katerih bi se izmenjale izkušnje posameznih arhivskih delavcev in arhivov.

Dubrovniški arhiv je v okviru proslave svojega jubileja pripravil v svoji zgradbi — palači Sponza, razstavo "Dubrovnik skozi stoletja", na kateri je predstavil nekaj vsebinsko najpomembnejših in oblikovno zanimivih listin iz svoje bogate zakladnice arhivskega gradiva.

Marjeta Adamič

POROČILO O ARHIVSKEM POSVETOVANJU V OPATIJI

V Opatiji je bilo 6., 7. in 8. decembra 1978 posvetovanje o arhivskem gradivu o Istri, Reki, Hrvatskem Primorju, otokih in Gorskem Kotorju. Organizatorji so bili: Društvo arhivskih delavcev Hrvatske ter arhivskih delavcev občinske skupnosti Reka in reško zgodovinsko društvo. Posvetovanje je imelo dvojen namen, poudariti 35. obletnico priključitve Istre, Reke, Zadra in otokov Hrvatski in Jugoslaviji, 50. letnico delovanja zgodovinskega arhiva na Reki ter 20. obletnico obstoja zgodovinskega arhiva v Pazinu in drugič, prikazati koliko gradiva oz. dokumentov, ki se nanašajo na omenjene kraje in področja, je ohranjenih.

Posvetovanje se je odvijalo po programu; prvi dan je bilo kar deset referatov, drugi dan pa nekaj manj, ker pet referentov ni pravočasno poslalo svojih prispevkov.

Prvi dan smo poslušali tri prispevke iz reških arhivskih ustanov (dr. Bernard Stulli: Razvoj arhivske dejavnosti na področju Istre, Reke, Hrvatskega Primorja, otokov in Gorskega Kotorja; Ljubomir Perović: Razvoj in perspektive zgodovinskega arhiva Reke; Nikola Crnković in sodelavci: Arhivski fondi in zbirke na področju zgodovinskega arhiva na Reki), dva prispevka iz Pazinskega arhiva (Dražan Vlahov: Razvoj in perspektive zgodovinskega arhiva Pazin; Jakov Jelinčić: Arhivski fondi in zbirke na področju zgodovinskega arhiva Pazin). O arhivskem gradivu, ki se nanaša na Istro, Reko, Hrvatsko Primorje, otoke in Gorski Kotor so poročali: Miljenko Pandžić — Josipa Paver (za arhiv Hrvatske), Antun Giron — Liljana Modrić (za Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Zagrebu), Vera Hofman (za Arhiv JAZU), dr. Šime Jurić (za Narodno in univerzitetno knjižnico v Zagrebu), Ema Umek (za Arhiv SRS v Ljubljani) ter Marjeta Adamič (za Arhiv IZDG v Ljubljani).

Naslednji dan so se zvrstili referati o arhivskem gradivu, ki se nanaša na Istro, Reko, Hrvatsko Primorje, otoke in Gorski Kotor, pa se hrani v Zgodovinskem arhivu v Splitu (Danica Božič) in zgodovinskem arhivu v Zadru (dr. Šime Peričić) ter prispevki, ki so nam podali dober pregled tovrstnega gradiva, ki se nahaja v tujih arhivih: dr. Danilo Klen in Ivan Grah za arhive Trsta, Benetk, Rima ter Vatikana.

Predvideno je, da bodo vsi referati izšli v posebni številki Arhivista.

Iz referatov lahko zaključimo, da je za omenjeno področje ohranjeno precej gradiva v posameznih arhivih doma in na tujem.

Na sploh pa je bila udeležba posvetovanja skromna, morda zaradi pravkar zaključene srečanja v Dubrovniku ob 700. obletnici dubrovniškega arhiva in arhivske službe na jugoslovanskih tleh, morda pa tudi zaradi tega, ker so prireditelji izbrali prav december, ko se nakopičijo obveznosti ob koncu leta.

Naslednji dan, 8. decembra smo posvetovanje zaključili z zanimivo ekskurzijo po istrskih vaseh v smeri: predor skozi Učko-Buzet—Motovun. Strokovni vodič je bil dr. Branko Fujčić, ki nam je pojasnjeval politično, gospodarsko in kulturno zgodovino istr-